

ИЗАЗОВИ МИГРАНТСКЕ КРИЗЕ

**БЕСПУЋА
БАЛКАНСКЕ РУТЕ**

Нити мигранти потичу из Србије, нити је мигрантска криза кренула из Србије. Ми смо само један део тог њиховог пута и покушавамо да, са нашим партнерима из ЕУ и осталих земаља, одговоримо на одговарајући начин на тај проблем, али ниједна земља сама то не може учинити.

Застајкујући сред непознатих села, тискајући се преко необичних мостова, заноћивши више ноћи крај бунара, невидљивих у мраку, пук никако није могао да схвати како је тако, лудо, уопште могао и поћи ... Оставив своја села, оставио је и све што му беше разумљиво и видљиво, да зађе у тај свет, неразумљив и недокучив” – пише Милош Црњански у роману „Сеобе”. Историја нас учи да је сеоба или миграција израз којим се описује физичко кретање људи из једног подручја у друго, најчешће преко великих удаљености и у великим групама, али мало ко од нас је могао и да претпостави да ће бити савременик још једног великог отварања „Врата народа”.

Иако „Балканска рута”, пут који се многим мигрантима из Сирије, Авганистана и других земаља учинио као прави избор у потрази за бољим животом у западној Европи, званично више не постоји, велики број миграната и даље борави у Србији. Суочена са потенцијалним безбедносним изазовима мигрантске кризе, организованим напором институција у систему одбране, Србија је, чини се, успела да пронађе праву меру у намери и да помогне људима, али и да обезбеди своје границе, вођена принципима хуманости и међународног права.

Тимови које чине представници министарстава, хуманитарних организација и организација цивилног друштва, којима су додељени одговорни задаци током мигрантске

кризе, у последње две године свакодневно се суочавају са судбином сваког од тих људи појединачно, али истовремено и са непредвидивом психологијом масе, која сваког тренутка може да се отме контроли.

Незавидан положај Србије

Када је крајем маја 2015. године регистрован већи прилив миграната који су улазили у Србију, Влада Републике Србије донела је одлуку којом формира Радну групу за решавање мешовитих миграционих токова, коју координира Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, а у коју су укључене све релевантне државне институције. Према речима саветника у Министарству за рад, запошљавање, борачка и социјална питања Миленка Никића, та Радна група преузела је сву одговорност, успоставила систем рада са мигрантима, начин кретања кроз Србију и остале неопходне детаље у вези са додељеном мисијом.

– Година 2015. остаће упамћена по томе што је огроман број лица прошао кроз Србију такозваном Балканском руту. Бројке варирају од пар стотина хиљада до више од милион лица, од којих је 95 одсто прошло је кроз територију наше земље. Изузетно смо поносни на тај део рада, јер смо формирањем Радне групе обезбедили да та лица добију оно основно и неопходно за боравак у Србији, пре свега заштити, медицинску помоћ, храну, воду и безбедан пролазак ка

ЕУ. Поносни смо, такође, што је у том периоду Србија била једина земља где није било ниједног инцидента нити употребе полицијске силе према тим лицима, за разлику од свих земаља у окружењу и на „Балканској рути“ – нагласио је саветник Никић.

У медијима је, међутим, у пролеће 2016. године одјекнула вест да је донета одлука о затварању „Балканске руте“, али подаци са терена су, ипак, сведочили другачије.

– Од марта 2016, када су нас обавестили о затварању „Балканске руте“, само се број миграната мало смањило, међутим, рута је и даље отворена. Крајем јула 2016. године Влада Републике Србије доноси одлуку о формирању Заједничких снага за заштиту државне границе, што се, такође, показало као добар потез, али морам да подсетим да нити мигранти потичу из Србије, нити је мигрантска криза кренула из Србије. Ми смо само један део тог њиховог пута и покушавамо да, са нашим партнерима из ЕУ и из осталих земаља, одговоримо на одговарајући начин на тај проблем, али једна земља сама, нити једна земља појединачно, то не може учинити – оцењује саветник Никић.

Према његовим речима, Србија активно учествује и поштује све договоре са ЕУ, а један од тих је и да је спремна на пријем шест хиљада миграната. Та бројка је давно премашена, јер на нашој територији тренутно борави нешто више од седам хиљада лица.

– Деведесет одсто тих лица налази се у прихватним центрима, а око десет процената се налази у, како их ми називамо, „неформалним центрима“, као што је центар Београда, околина Суботице, и та лица из неких разлога константно одбијају да уђу у регуларне центре, а један од највећих је чекање својих кријумчара и жеља да наставе пут ка ЕУ – објашњава саветник Никић, додајући да се Србија, у односу на број миграната, налази у неповољном положају, првенствено јер нисмо чланица ЕУ и немамо право приступа фондовима ЕУ када је реч о решавању мигрантске кризе, што је огроман проблем.

Промена структуре миграната

Говорећи о другим проблемима, саветник Никић истиче да се друга велика група проблема односи на то што мигранти, углавном желе да иду даље у ЕУ, илуструјући примером прихватног центра у Прешеву, у коме је просечно време задржавања од затварања „Балканске руте“ око пет месеци, а у коме тренутно борави око хиљаду лица. Он, такође, наглашава да се и структура миграната од затварања „Балканске руте“ променила, па сада избеглице из Сирије чине само 10 одсто од укупног броја, а већина лица стижу из Авганистана, Пакистана, Либана. Осим тога, променило се и старосно доба миграната, па су већина оних који се тренутно налазе на територији наше земље лица до 30 година, и то самци, не породице, што знатно утиче на повећање безбедносних ризика.

– Један од већих проблема који имамо у функционисању наших центара је такозвано извештавање о ситуацији. Количина лажних информација која се појављује међу мигрантима је огромна. Те информације они сигурно не добијају из медија, већ од кријумчара, јер њима је најважније да лице пређе

из тачке А до тачке Б, да би добили свој део новца. С друге стране, они у медијима добијају неке друге информације, и онда када споје и једно и друго, нађу се у тоталном хаосу и не знају више шта да раде – да ли да остану у прихватном центру, да ли да чекају, да ли да прибегну неком другом начину. То чекање је најгоре, јер ти људи који не знају шта ће бити сутра, морају да прекину свој сан и пут, и онда се нађу у ситуацији да могу да направе неку непромишљену одлуку или да дођу у ситуацију да контактирају локалне криминалце и кријумчаре – наглашава саветник Никић.

Он, такође, констатује да нису јасно дефинисани ни критеријуми ко су мигранти, ко су економски мигранти, а ко избеглице.

– Још једно питање на које покушавамо да одгонетнемо је то што прелазак из Авганистана у Немачку кошта између 10 и 20 хиљада долара, па се поставља питање колико људи у Авганистану то себи може да приушти. Исти случај је и са Пакистаном – истиче саветник Никић.

Осврнувши се на досадашњи рад, једно од важних искустава које је донео рад са мигрантима од 2015. године односи се на чињеницу да државне институције морају да раде са цивилним сектором, јер је рад са мигрантима у оваквим ситуацијама изузетно напоран посао, који не може да ради свако.

– То су ситуације које нико не може предвидети ни у једном тренутку, јер ви не знате шта ће се десити следећег секунда. Није исто када сретнете групу од 20 илегалних миграната узраста од 16 до 23 године или групу у којој је већина деце и беба. Оно што морамо да урадимо у следећој фази борбе у мигрантској кризи је да водимо више рачуна о кадру, како из државних институција, тако и из цивилног сектора који се тиме бави, због тога што је рад тих људи основа да би се ситуација могла држати под контролом. Јер помоћу разних фондова и средстава можете да набавите и воду, и храну, и кревете, али ако немате људе који од тих материјалних ствари могу њима да организују живот и да раде са њима, имаћете хаос у читавој Европи – објашњава саветник Никић, додајући да је лицима које пут нанесе у нашу земљу потребно дан или два да се физички опораве, а њихов психички опоравак и враћање у нормалан живот су захтевнији и трају много дуже.

Заједничке снаге Војске и Полиције

Оквир за образовање и ангажовање Заједничких снага Војске Србије и МУП-а на заштити државне границе је члан 39 Закона о одбрани. У процесу образовања заједничких снага, Влада је донела одлуку о формирању, на заједнички предлог министра одбране и министра унутрашњих послова, уз сагласност председника Републике. Он је, на предлог поменутих министарстава и Владе, одредио команданта Заједничких снага, а то је у овом тренутку бригадни генерал Дејан Јанковић.

Говорећи о Заједничким снагама, пуковник Милорад Видаковић, начелник Одељења за планирање операција Управе за оперативне послове Ј-3 Генералштаба, истакао је да њихова мисија обухвата три задатка.

– Карактеристика ангажованих снага је да су оне од почетка постављене као здружене, односно мешовите, од нивоа команде заједничких снага, па до органа које задатке реализују у простору. Командир сваког органа у простору је војни старешина, а чланови његовог тима, који реализују задатак, зависно од тога да ли је то линијско или дубинско обезбеђење територије, осим војника јесу и припадници граничне полиције и интервентних јединица полиције и жандармерије, односно они који су носиоци примене овлашћења која су им додељена законом, јер војска, осим Војне полиције, нема овлашћења као органи полиције, па војни део органа асистира носиоцима овлашћења – истиче пуковник Видаковић.

Кад је реч о ангажовању Министарства одбране и Војске Србије, од почетка мигрантске кризе, они су се у решавање проблема повећаног прилива миграната укључили 21. јуна 2015. године, а у почетном периоду учествовали су у организацији прихвата миграната на граници са Републиком Македонијом на задацима уређења прихватних центара, здравственом збрињавању, водоснабдевању, хигијенском купању и привременом смештају миграната.

– Усложњавањем ситуације, у првим месецима 2016. године, у реализацију задатака укључене су и јединице Војне полиције. Тада је у сменама ангажовано по 150 лица, што је значило да је у том периоду било ангажовано 750 људи. За то време регистровано је да је одвраћено од преласка око 9.700 миграната, а приведено и процесуирано 145 кријумчара – објашњава пуковник Видаковић, додајући да је, када су државне границе према Македонији и Бугарској затворене, регистрован и нови правац кроз рашко-полимску област, па је њихово деловање проширено на још један сек-

тор, који обухвата део административне линије и део државне границе према Црној Гори.

Имајући то у виду, према речима пуковника Видаковића, укупна зона операције Заједничких снага тренутно дужине око 560 километара, а задаци се извршавају комбинацијом линијско-дубинског обезбеђења, а уз редован, постоји и појачан режим обезбеђења.

– Такође, имамо разрађене планове реакције и у сваком смо тренутку спремни да ове снаге које ангажујемо додатно појачамо. Линијско обезбеђење подразумева патролирање, заседе и осматрачнице дуж државне границе. Дубинско обезбеђење подразумева ангажовање снага у дубини територије, које затварају кључне путне правце. Контролишу се и аутобуске станице, железнички правци, све оно што може да послужи као нека фаза у проласку миграната кроз територију наше земље – истиче пуковник Видаковић, додајући да је на дневном нивоу ангажовано око две хиљаде припадника Војске и полиције, али уколико је потребно, тај број се може и повећати.

Говорећи о директним ефектима деловања Заједничких снага, откривено је око 20 хиљада илегалних миграната на простору који је под њиховом контролом, од тога око 19,000 је одвраћено од преласка на територију Републике Србије. Такође, откривено је око 1.250 углавном кријумчарених лица, која су смештана у прихватне центре.

– Индиректно, ми процењујемо да је само ангажовање заједничких снага допринело томе да неколико десетина хиљада миграната промени своју одлуку да крене преко Републике Србије, односно изабрало је неке друге правце за пребацивање ка западној Европи – нагласио је пуковник Видаковић, посебно указујући да процес реадмисије функционише само са Републиком Бугарском, па би, да нема Зајед-

СЕМИНАР О РЕГИОНАЛНОЈ ВОЈНОЈ САРАДЊИ И БЕЗБЕДНОСИМ ИЗАЗОВИМА

Изалагања саветника Никића, пуковника Видаковића и пуковника Вучића део су панела који је био посвећен изазовима мигрантске кризе у оквиру семинара о регионалној војној сарадњи и безбедносним изазовима у организацији Управе за односе са јавношћу Министарства одбране и уз подршку Амбасаде Уједињеног Краљевства, који је окупио представнике штампаних и електронских медија, ресорних министарстава, као и представнике војнодипломатског кора.

Скуп у Зрењанину отворио је начелник Управе за односе са јавношћу капетан бојног брода Петар Бошковић, а осим поменутих говорника о аустријском искуству у вези са изазовима мигрантске кризе излагао је и изасланик одбране Аустрије пуковник Томас Ахамер.

О међународној војној сарадњи из угла партнера, током уводног панела окупљеним представницима медија говорили су шеф НАТО војне канцеларије у нашој земљи бригадни генерал Ђезаре Маринели, изасланик одбране Уједињеног Краљевства пуковник Сајмон Фицгибон, као и изасланик одбране Норвешке капетан фрегате Торе Андерсен. Други панел био је посвећен значају регионалне сарадње у области безбедности и одбране, о чему су гово-

рили представници Министарства спољних послова, Министарства одбране и Генералштаба Војске Србије, а околница првог дана семинара односила се на опремање и модернизацију Војске Србије. Други дан семинара обележили су панели посвећени међународним и регионалним војним вежбама и војном року и војној обавези, на којима су, такође, излагали представници Министарства одбране и Генералштаба Војске Србије.

ничких снага, груписање миграната довело до њиховог значајног повећања на територији наше земље.

Борба против кријумчара изазов више

Према речима пуковника Видаковића, најинтензивнији је прелазак у делу државне границе према Македонији, иако бројке сведоче да их је више прешло преко границе према Бугарској, али када имамо у виду да је државна граница према тој земљи четири пута дужа него према Републици Македонији, то указује да је концентрација миграната највећа на овом правцу који из Македоније изводи према Прешеву и даље у централну Србију.

– Део границе према Црној Гори, који ми контролишемо од 16. децембра прошле године, показује да тај пут бира мали број миграната, међутим, верујем да ће се и на том правцу повећати њихов број, нарочито ако се ситуација у Турској искомпликује. Просечно гледано, на дневном нивоу 81 мигрант покуша да пређе на нашу територију. Желим да нагласим да нису мигранти највећи изазов, већ је то борба против кријумчара. Та појава је врло распрострањена и доноси веома велику материјалну добит, а организатори и реализатори кријумчарења користе све доступне техничке уређаје, друштвене мреже, противправне активности, да би реализовали то што раде. Сцене са којима се сусрећу Заједничке снаге понекад подсећају на акционе филмове. Имали смо случајеве насилног пробијања контролних пунктова, напуштање возила, војњу нерегистрованим возилима, напуштање миграната у возилима и самог возила, те различите друге противзаконите активности, јер кријумчари, у жељи за лаком зарадом, непосредно доводе у опасност свој живот, живот тих миграната које превозе, али и живот припадника Заједничких снага који, иначе, задатке извршавају у врло захтевним условима – оцењује пуковник Видаковић.

Подаци сведоче да је од почетка ангажовања Заједничких снага регистровано 117 спречавања кријумчарења, откривено је 1.831 кријумчарено лице, а основна јавна тужилаштва изрекла су мере за 130 кријумчара, од којих највише из Републике Србије 96, но има их из Бугарске, Пакистана, Ирака, Авганистана, Молдавије, Холандије, Аустрије.

Пуковник Видаковић закључује да је 80 регистрованих илегалних прелазака осујећено, но и то да би број људи који би ушао у нашу земљу, да није било Заједничких снага, био драматично већи. Имајући то у виду, ангажовање Заједничких снага, свакако, позитивно утиче на безбедност Републике Србије и њених грађана.

Нова рута преко Албаније

О томе да је укидање „Балканске руте“, изгледа, извршено само на папиру, говори и начелник регионалног центра Управе граничне полиције за сектор према Републици Бугарској пуковник Ненад Вучић, у чијој се одговорности налази 360 километара државне границе.

– Иако је у фебруару 2016. године званично саопштено да „Балканска рута“ више не постоји, ситуација на терену изгледа сасвим другачије. Током 2015. године откривено је

укупно 599.033 лица, да би у 2016. години, након предузетих мера, њихов број смањен на 111.143. У претходном периоду уочено је да се готово на дневном нивоу смањује притисак мигранта на граници са Македонијом и Бугарском. Мигранти који са територије ове две земље уђу на територију Србије, најчешће након месец или два боравка у неком од прихватних центара близу хрватске границе, покушавају, скривени, углавном у приколицама теретних возила, често без знања возача, да на нелегалан начин уђу у Хрватску. Према Мађарској је ситуација знатно другачија, како због бруталних поступака њихових органа, тако и због жичане ограде која је сада већ постављена и дупло – наглашава пуковник Вучић, додајући да се, имајући у виду број лица присутних на територији Грчке, са побољшањем временских услова може се очекивати појачан притисак, нарочито уз најаву да ће Грци пустити око 5.000 миграната.

Као и претходни саговорници, и пуковник Вучић наглашава да ће и у случају појачаног прилива мигрантски талас бити под контролом и да ће се предузимати мере и ангажовати додатне снаге да би се то спречило.

– Свакако треба имати у виду и такозвану црну бројку када је реч о броју лица која су успела са територије Бугарске и Македоније да уђу на територију Србије, а нису ухваћена по дубини, што ризик чини још озбиљнијим. Такође, неизвесни су и исходи када је реч о споразумима између ЕУ и Турске, а забрињава и број миграната у Турској, који у сваком тренутку могу да крену ка западној Европи – објашњава пуковник Вучић.

Позивајући се на податке FRONTEX-а, пуковник Вучић истиче да је од посебног значаја број миграната регистрованих у Грчкој, где је 24.372 лица у сталним и 14.371 лица у привременим прихватним центрима. Забрињава и податак да је из Грчке у Македонију за седам дана ушло 22 лица, док је из Грчке у Албанију ушло 157 лица, што указује на стварање крака руте преко Албаније и даље према Косову и Метохији и Црној Гори.

– Ангажовано је, такође, и 220 међународних полицијских службеника, као вид додатних снага из ЕУ и 257 припадника Управе граничне полиције. Они делују на подручјима где је анализом ризика утврђено да је граница најугроженија, односно где је навећи притисак и прилив миграната. Доласком на територију наше земље, припадници међународних снага су упознати са нашим законодавством и надлежностима и овлашћенима граничне полиције и Заједничких снага, а истовремено са њиховим правима и обавезама. Ефекти оваквих мера су смањен број миграната од почетка 2017. године, промена рута кретања и кријумчарења миграната, која је потврђена приликом размене информација свих служби безбедности, како у Републици Србији, тако и у региону – закључује пуковник Вучић.

Оцена са којом се слажу представници институција ангажованих у процесу решавања проблема миграната на територији Србије је да је политичка одлука Европе у вези са мигрантима кључ за решење актуелне кризе. По извештајима са терена, али и по проценама ресорних служби, „Врата народа“ још увек су отворена. А имајући у виду чињеницу да само у Турској борави више од три милиона миграната, уз оне у другим земљама, ако се сваки десети одлучи да бољи живот потражи на „старом континенту“, прети нам сценарио који смо већ искусили током првог, најмасовнијег таласа кризе 2015. године. ■

Биљана МИЉИЋ